

VERSLAG

VAN DE VOLKSKUNDE-COMMISSIE
DER KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE
VAN WETENSCHAPPEN TE AMSTERDAM
OVER 1977

OVERDRUK UIT HET JAARBOEK DER KONINKLIJKE
NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN
1977

210

Leden van de Volkskundecommissie:

Mw. Prof. Dr. A. M. E. Draak, voorzitter; Prof. Dr. A. J. Bernet Kempers, Prof. Dr. H. L. Cox, Prof. Dr. M. W. Heslinga, Dr. J. H. Jager Gerlings, Dr. J. M. G. van der Poel, Prof. Mr. J. Th. de Smidt, mw. Marie M. Veldhuyzen, U. E. E. Vroom, mw. Prof. Dr. H. Wagenaar-Nolthenius, leden; J. J. Voskuil, secretaris.

Medewerkers aan het Volkskundebureau:

J. J. Voskuil, J. A. Baarspul, A. J. Dekker, R. E. Künzel, mw. J. Jobse-van Putten, mw. M. L. C. van Zuijlen, mw. J. J. Schell, mw. M. H. P. Lucassen (tot 1 mei), P. de Nijs (tot 1 april), mw. E. Doelman (vanaf 1 juli), J. I. A. Helsloot (vanaf 1 augustus).

Medewerkers aan het Volksliedarchief:

A. Doornbosch, F. H. Matter, H. B. A. Rave, mw. M. van Winkoop-Deurvorst, C. A. Höweler, mw. R. N. Barkmeijer (vanaf 17 mei).

Medewerkers in algemene dienst:

Mw. C. Batelaan, boekhouding en administratie; mw. L. van Immerzeel, bibliotheek; H. J. Beekveldt, correspondentencontact en -administratie; J. P. Wiegmans, tekenaar.

Publikaties:

Volkskundig Bulletin, uitgave van de Volkskunde-commissie van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen te Amsterdam. Redactie: J. J. Voskuil en A. Doornbosch.

Bijdragen en Mededelingen der Volkskundecommissie van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen te Amsterdam. Amsterdam (B.V. Noord-Hollandse Uitgevers Maatschappij).

Volkskunde-atlas voor Nederland en Vlaams-België, onder redactie van J. Theuwissen en J. J. Voskuil. Antwerpen-Utrecht (Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij).

Volkskundecommissie

VERSLAG OVER 1977

Commissie

In de vergadering van 24 januari trad de heer L. Onvlee op grond van zijn leeftijd uit de commissie. De heer Onvlee werd tot lid benoemd in 1961. De belangrijkste reden om hem toentertijd uit te nodigen tot de commissie toe te treden was de bij verschillende commissieleden groeiende behoefte een vertegenwoordiger van de culturele antropologie in hun midden te hebben, terwijl het als een gelukkige bijkomstigheid werd gevoeld dat hij verbonden was aan de V.U. waarvan op dat ogenblik niemand in de commissie zitting had. Toen hij eenmaal lid was bleek hij bovendien door de rust van zijn optreden een bijzonder gunstige invloed op de werkzaamheden van de commissie te hebben en dat was ook de reden dat hem met aandrang verzocht werd aan te blijven toen hij in 1967 in verband met zijn emeritaat afscheid wilde nemen. Voor die aandrang heeft hij dit keer niet nog eens willen zwichten. De commissie ziet hem node gaan.

Voor het overige traden er geen wijzigingen op in de samenstelling van de commissie. De jaarlijkse vergadering werd gehouden op 24 januari.

Vragenlijsten

In december verzond het bureau der commissie vragenlijst no. 46 met vragen over openbare feesten en verenigingen. Bovendien werd een beknoptere vragenlijst over dezelfde onderwerpen voor verzending aan de gemeentebesturen en een uitvoerige vragenlijst (no. 46a) over de viering in 1977 voor verzending aan de organisatoren van feesten gereedgemaakt.

Om opgave van de organisatoren is gevraagd in de vragenlijst aan de gemeentebesturen. De medewerkers van het bureau kregen naast vragenlijst no. 46 nog een enveloppe met het speciaal verzoek in 1978 alle berichten over feestelijkheden in hun plaats uit de plaatselijke courant(en) te knippen en aan het eind van het jaar op te sturen. Deze uitvoerige enquête, waarbij vragenlijst 46a de meer objectieve gegevens over de organisatie van de feesten en vragenlijst 46 een aantal subjectieve waarderingsgegevens over hun betekenis voor de woonplaatsen van de verschillende medewerkers moeten leveren, sluit aan bij dergelijke onderzoeken in het Maas-Rijngebied, in Westfalen en in Beieren, respectievelijk door de Rheinische Landesstelle in samenwerking met de Raad voor de Volkscultuur van Maas en Rijn, door de Volkskundliche Kommission für Westfalen en door het Institut für deutsche und vergleichende Volkskunde der Universität München. Bovendien is er voor de feesten met een traditioneel karakter vergelijking mogelijk met de antwoorden op vragenlijst 12A naar feesten en gebruiken die in 1947 nog bestonden of in de herinnering voortleefden.

Op 31 december 1977 waren in totaal 49.168 lijsten op het bureau aanwezig, als volgt verdeeld: de aantallen van de lijsten 1 t/m 40, alsmede W&Z 1 t/m 3 bleven ongewijzigd; van de andere lijsten zijn de aantallen nu: lijst 41: 1043 exx. (+1);

lijst 42: 515 exx. (+5); lijst 43: 683 exx. (+63); lijst 44: 540 exx. (+24); lijst 45: 561 exx. (+561). In de loop van het jaar werden 654 vragenlijsten ontvangen.

Volkskunde-atlas

De redactie van de Volkskunde-atlas vergaderde op 28 juni in Antwerpen. Aanleiding was een verzoek van de heer W. Bosmans (te Heverlee) om voor een door hem ondernomen studie van de rommelpot de beschikking te krijgen over de gegevens die zijn verzameld met behulp van de Nederlandse vragenlijsten 8 (1942), vraag 5; 27 (1962), vraag 1; de Belgische vragenlijst 18 (1968) en een door het Volksliedarchief uitgevoerde enquête onder de luisteraars van het programma „Onder de groene linde”. De heer Bosmans is afgestudeerd aan de Katholieke Universiteit van Leuven in de germanistiek (Nederlands en Engels). Na zijn studietijd was hij in het kader van een tewerkstellingsregeling enige tijd verbonden aan het Brussels Instrumentenmuseum waar hij opdracht kreeg tot het schrijven van een monografie over de rommelpot voor het Handbuch der europäischen Volksmusikinstrumente, uitgegeven door het Institut für deutsche Volkskunde, in samenwerking met het Musikhistoriska Museet te Stockholm. Besloten werd zijn verzoek in te willigen op voorwaarde dat hij tevens aandacht zou besteden aan de verspreiding van het instrument in Nederland en Vlaams-België, aan de feesten bij welke de rommelpot gebruikt wordt, aan de verspreiding van de benamingen voor de rommelpot en op voorwaarde dat zijn studie zou verschijnen als afzonderlijke aflevering van de Volkskunde-atlas, eventueel als gezamenlijke uitgave van de Volkskunde-atlas en het Brussels Instrumentenmuseum.

Volkskundig Bulletin

Van het Volkskundig Bulletin verschenen de nummers 3,1 (juli 1977) en 3,2 (december 1977).

Nederlandse Volkskundige Bibliografie

In de reeks Nederlandse Volkskundige Bibliografie verscheen deel XXII (gedateerd op 1976) van J. P. Lippinois voor de Tijdschriften uit Frans-Vlaanderen (1800-1960), deel XXIII van R. Goossens voor Vier bibliografische tijdschriften (1903-1976), en een Zaaknamenindex op de delen XI-XX.

Vergaderingen en congressen commissies

De heer Höweler was van 9-14 mei aanwezig bij de vijfde werkbijeenkomst van de Studiengruppe zur Erforschung und Edition historischer Volksmusikquellen van de International Folk Music Council te Leibnitz (Oostenrijk).

De heer Doornbosch nam als adviserend lid van de Commissie Volksmuziek van de N.O.S. deel aan de conferentie van het radio- en televisiecomité van de International Folk Music Council, van 14-18 juni in Istanbul.

De heer Matter woonde van 22-27 augustus 1977 in Erfurt (DDR) het negende congres van de Internationale Arbeitsgemeinschaft für Hymnologie bij.

De heer Doornbosch hield op 14 september een lezing in het kader van het Studium Generale van de Technische Hogeschool te Eindhoven over het onderwerp „Overlevering en herinterpretatie van verhalende liederen”.

De heren Baarspul, Dekker, Doornbosch, Künzel, Matter en de secretaris traden toe als lid tot de werkgemeenschap Locale en Regionale Geschiedenis, Historische Geografie en Volkskunde van de inmiddels opgerichte Nederlandse Stichting voor Historisch Onderzoek.

De secretaris werd benoemd tot bestuurslid van de werkgemeenschap Locale en Regionale Geschiedenis, enz. en tot lid van het dagelijks bestuur van de Stichting Historisch Boerderij-Onderzoek.

Medewerkers vragenlijsten

Er werden medewerkersbijeenkomsten belegd in Rotterdam (23 april) en Leeuwarden (27 november).

Veldwerkers

Voor het volksverhalenonderzoek werden 2 verslagen ingezonden door H. Engelbertink en 18 verslagen door A. A. Jaarsma.

Volkskundebureau

De heer P. de Nijs en mevrouw M. H. P. Lucassen, die sinds 1 december 1976 bij het bureau werkzaam waren als documentalist, namen respectievelijk per 1 april en per 1 mei ontslag. In hun plaats kwamen mevrouw E. Doelman (per 1 juli) en de heer J. I. A. Helsloot (per 1 augustus). De heer Helsloot deed kort daarop met goed gevolg zijn doctoraal examen Culturele Antropologie aan de V.U. In los dienstverband werkten mee de dames E. H. Neuteboom-Visser en G. Rave-Schaafsma en de heren W. Bosmans, S. A. Caprino, L. Jalvingh, A. R. van Leeuwaarde, R. v. d. Schaaf en F. M. A. v. d. Wiel.

De werkzaamheden in de bibliotheek, het handschriftenarchief, het knipselarchief en de trefwoordencatalogus vonden normaal voortgang. Aan het geluidsbandenarchief werden zeven interviews toegevoegd, één ten behoeve van het volksverhaalonderzoek met een groep inwoners uit Roswinkel, ter aanvulling van een eerder gehouden interview, vijf ten behoeve van het broodonderzoek met respectievelijk W. Beenhakker (Kloetinge), P. J. J. Litjens en A. J. Steeghs (Horst-Meterik), J. v. d. Werf (Bakhuizen), H. J. J. van Gerwen (Helmond) en W. Loonen (Leunen) en één ten behoeve van het onderzoek naar zeis en dorsvlegel met B. H. Janssen, W. Janssen-Peters en H. B. Linders (Ooilo). De banden die bestemd zijn voor het broodonderzoek werden overgeschreven, die voor het volksverhaalonderzoek gedeeltelijk. Bovendien werden afschriften van de voor het broodonderzoek in Leiden, Loohuizen, Den Ham, Harmelen, Horst-Meterik en Kloetinge afgenomen interviews omgewerkt voor een eventuele publicatie.

Het volksverhaalonderzoek en de onderzoeken naar de verspreiding van het gebruik van de verschillende oliën en vetten en van het broodverbruik omstreeks 1910 werden voortgezet voorzover de regelmatig terugkerende vaste werkzaamheden, waaronder in het bijzonder die voor het Volkskundig Bulletin, dit toelieten. In het kader van het volksverhaalonderzoek ging het eerste deel van een reeks Nederlandse Volksverhalen ter perse, met door E. Heupers verzamelde verhalen in Gooi- en Eemland. Het is de bedoeling dat in die reeks geleidelijk alle door het bureau sinds 1962 verzamelde verhalen worden gepubliceerd. Daarnaast werd de reeks bandopnamen die een beeld moeten geven van de levende verhaalschat

van een groep oudere boeren in Roswinkel voortgezet. Voor het broodonderzoek werden bovengenoemde interviews op de band en nog 48 interviews in 30 bejaardentehuizen schriftelijk opgenomen, ter aanvulling van de gegevens binnengekomen op vragenlijst 43. Het in 1976 begonnen literatuuronderzoek werd voorlopig afgerond. Daarnaast werd begonnen met het bijwerken en herschrijven van een in 1971 voor de Europese Volkskunde-atlas geschreven commentaar bij kaarten van de verspreiding van het materiaal van de wanden van het boerenhuis voor publicatie in een nieuwe reeks van de Stichting Historisch Boerderij-Onderzoek.

In de loop van het jaar werden 147 verzoeken om inlichtingen ontvangen, waarvan 11 uit het buitenland. Het bureau ontving 62 bezoekers.

Volksliedarchief

In los dienstverband werkte mee de heer E. A. Rekers.

De werkzaamheden aan de trefwoordencatalogus, de internationale balladentypencatalogus en de bibliografie van het Nederlandse lied vonden normaal voortgang. Het onderzoek naar de achtergronden van de activiteiten van de Terschellinger dans- en zanggroepen nadert zijn voltooiing. Er werden twee meerdaagse bezoeken aan het eiland gebracht, waarbij het aantal interviews belangrijk werd uitgebreid.

Bij 81 bezoeken, voornamelijk in het zuiden van het land, werden 191 liederen en liedfragmenten opgenomen. Hoewel zich 24 nieuwe zegslieden meldden, daalde het aantal dat nog bezocht moet worden, mede door een sanering van het adressenbestand, van 192 tot 100.

Aan het Klankarchief werden 21 geluidsbanden toegevoegd, waardoor het nu 475 banden bevat, met een gemiddelde speelduur van 35 minuten. De opnamen van 451 banden zijn getranscribeerd.

De heer Matter voltooide een publicatie over de melodieën behorend bij het Groot Lied-boeck van G. A. Bredero. Deze publicatie is een onderdeel van de uitgave van Bredero's verzamelde werken onder redactie van G. Stuiveling.

Er werden 157 schriftelijke en telefonische verzoeken om inlichtingen beantwoord en 177 bijdragen aan het Handschriftenarchief toegevoegd. Het Archief ontving in de loop van het jaar 106 bezoekers, onder wie een groep van 25 studenten van het Instituut voor Muziekwetenschap te Amsterdam.

Schenkeningen

Van de vele schenkingen noemen wij in het bijzonder een groot aantal publicaties op het gebied van het volkslied van mevrouw M. Veldhuyzen, een grote verzameling van voornamelijk liedboekjes uit de nalatenschap van de heer J. Pollmann, geluidsbanden, aantekeningen, brieven en publicaties uit de nalatenschap van A. Tinneveld en enkele duizenden knipsels uit de nalatenschap van G. J. Honig.

Financiën

Voor het financiële beheer verwijzen wij naar de rekening en verantwoording van de Centrale Commissie.

A. M. E. DRAAK, *voorzitter*

J. J. VOSKUIL, *secretaris*